

Jaarverslag 2014

NV Economische Impuls Zeeland

Invest in Zeeland

Innovatiefinanciering

Ontwikkelen

1

16

Welkom

Voorwoord

Inve
Zee

Dit is een print van het digitale jaarverslag, kijk hier voor het officiële verslag:
<http://jaarverslag.impulszeeland.nl>

Inhoud

Voorwoord	1
Invest in Zeeland	2
Innovatiefinanciering	5
Ontwikkelen	11
Biobased economy	11
Smart Delta Resources	17
Maintenance en Logistiek	19
Vrijtijdseconomie	24
Zorgeconomie	31
Toelichting jaarrekening 2014	34
Balans per 31 december 2014	35
Winst- en verliesrekening	36
Colofon	37

Voorwoord

Dick ten Voorde, algemeen directeur

‘Zeeuwse economie blijft sterk, maar er is werk aan de winkel’

Ten opzichte van de rest van Nederland houdt Zeeland economisch een sterke uitgangspositie. Actuele economische indicatoren geven een voorzichtig herstel aan. Dit wordt niet alleen weerspiegeld door signalen als een stijgende overslag in de Zeeuwse havens, maar ook door een groeiende lijst van bedrijven die interesse hebben om zich in Zeeland te vestigen. De film Zeeland Something Different laat duidelijk zien waarom juist Zeeland een interessante vestigingslocatie is.

Het beeld van een regio met een gezonde economische uitgangspositie wordt bevestigd in de Economische Atlas Zeeland 2014. Maar zelfs met deze uitgangspositie blijft er nadrukkelijk werk aan de winkel. Werk, omdat een economie zich voortdurend moet vernieuwen en er steeds nieuwe bedreigingen zijn. Impuls speelt hierin een belangrijke rol en neemt initiatief, trekt nieuwe bedrijven aan, helpt veelbelovende starters, verbindt partijen en ontwikkelt projecten.

Waar hebben we het dan over? Een van de sterke kanten van Zeeland is de krachtige en moderne industrie. Een belangrijke druk die deze industrie voelt is die van een verslechterende concurrentiepositie doordat de prijzen voor industrieel gas in Europa substantieel keer hoger liggen dan in de VS en het Midden-Oosten. Gevolg hiervan is dat nieuwe industriële investeringen vooral in die verre regio's plaatsvinden. Op initiatief van de

Zeeuwse industrie is, met ondersteuning en facilitering van Impuls, het platform Smart Delta Resources opgericht. Onder de vlag van dit platform wordt gezocht naar mogelijkheden van verdere optimalisatie door verregaande samenwerking: industriële symbiose.

De promotie- en acquisitietak Invest in Zeeland heeft in 2014 dertien bedrijven ondersteund. Dit levert naar verwachting 250 nieuwe arbeidsplaatsen op, en zo'n 200 arbeidsplaatsen blijven behouden over een periode van drie jaar. Innovatiefinanciering in Zeeland zit in de lift. Er is de afgelopen jaren, samen met veel regionale partners, een uitstekend functionerend systeem van instrumenten opgebouwd. Met een bewezen spin-off voor de Zeeuwse economie. Het verkrijgen van de Bad-status voor Domburg en Cadzand-Bad markeert het begin van de ontwikkeling om Zeeland op de kaart te zetten als 'gezonde regio'. In 2014 is de Zeeuwse Huiskamer gestart met drie woningen, in Goes, Terneuzen en Zonnemaire. Er haken steeds meer partijen aan en er is een begin gemaakt met de zoektocht naar een technologie-platform om diensten rond comfort, veiligheid en communicatie in de woningen mogelijk te maken. En zo zijn er nog vele projecten.

Kortom: er is meer dan voldoende werk aan de winkel! Impuls zal zich blijven inspannen om voor de verdere ontwikkeling van de Zeeuwse economie als motor en katalysator te fungeren.

Invest in Zeeland

In Zeeland moet je zijn!

Vanaf 2015 werkt het oude cluster Vestigen onder de naam Invest in Zeeland. Met deze nieuwe naam wordt Zeeland nog beter op de kaart gezet als aantrekkelijke vestigingsregio voor bedrijven. Bovendien maakt de naam in één oogopslag duidelijk waar Invest in Zeeland voor staat: het ondersteunen van bedrijven die zich willen vestigen in Zeeland. Met name in het contact met internationale bedrijven is deze nieuwe naam een belangrijke verbetering.

Waarmee kunnen we u van dienst zijn

Als Invest in Zeeland ondersteunen we bedrijven die zich willen vestigen in Zeeland. We maken het zo gemakkelijk mogelijk door uitgebreid advies te geven en ze gedurende het hele vestigingsproces te begeleiden. Bijvoorbeeld met fiscaal advies, arbeidsmarktvragestukken en financieringsmogelijkheden. Op die manier nemen we veel werk uit handen. Daarnaast kunnen zij een beroep doen op ons groeiende netwerk. Door de juiste introducties en het leggen van waardevolle contacten in 'het Zeeuwse' ontstaan de juiste randvoorwaarden om als ondernemer succesvol van start te gaan. Ook bedrijven die overwegen uit te breiden binnen Zeeland kunnen met hun vragen bij Invest in Zeeland terecht.

Invest in Zeeland

Looptijd:	doorlopend
Betrokken partijen:	alle Zeeuwse gemeenten, NFIA, Provincie Zeeland, Zeeland Seaports, dienstverleners, maatschappelijke organisaties, makelaars en ontwikkelaars, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, REWIN West-Brabant, bemiddelde en gevestigde bedrijven en alle clusters van Impuls
Rol Impuls:	initiatiefnemer, facilitator en verbinder
Waar:	Zeeland

De zichtbaarheid van Zeeland vergroten

De promotie van Zeeland als economisch aantrekkelijke vestigingsregio voor bedrijven vormt een belangrijk onderdeel van het werk van Invest in Zeeland. Daarbij wordt de strategische ligging van de provincie als 'Gateway to Europe', tussen de wereldhavens Rotterdam en Antwerpen, zoveel mogelijk benadrukt. Verder wordt de nadruk gelegd op de goede bereikbaarheid van Zeeland, de multimodale logistieke mogelijkheden en de aanwezigheid van de sterk ontwikkelde industrie en Agro/Food sector

Dat wat Zeeland bijzonder maakt

Naast deze stevige basis, beschikt Zeeland over een aantal onderscheidende kenmerken. Bijvoorbeeld de beschikbaarheid van reststromen en de toegang tot strategische partners, local heroes. Ook de aanwezigheid van voldoende milieuruimte, de mentaliteit en productiviteit van de beroepsbevolking zijn sterke punten van Zeeland.

(Internationale) Acquisitie vanuit sterkten

In 2014 is er een onderzoek uitgevoerd ten behoeve van een nieuwe acquisitiestrategie van Invest in Zeeland. Daarin is onder meer gekeken naar kansrijke geografische gebieden en segmenten. Uit het onderzoek is gebleken dat er binnen acquirierend Nederland een verschuiving van geografische

acquisitie naar sectorale acquisitie plaatsvindt. Hierbij zijn de sterke sectoren van een regio leidend. Verder blijkt dat de sectoren chemie en Agro/Food op dit moment goed ontwikkeld zijn in Zeeland en dat we hiervoor over een goede propositie beschikken. Dit bevestigt ook dat in het verleden de juiste keuzes zijn gemaakt door voor deze aandachtsgebieden te kiezen.

Verder zijn naar aanleiding van het onderzoek de Maritieme Industriële Toeleveranciers (MIT) als een betrekkelijk nieuwe sector benoemd. De MIT groep is voornamelijk opgebouwd uit scheepsbouw/-onderhoud, offshore wind en olie & gas. Vlissingen is inmiddels de belangrijkste haven gelegen aan de Noordzee voor offshore windactiviteiten en speelt een belangrijke rol op het gebied van scheepsbouw en olie & gas. Bij de acquisitie wordt de focus met name op de meer secundaire bedrijvigheid die niet direct kade gerelateerd is gelegd. Op deze manier zijn de activiteiten van Invest in Zeeland goed afgestemd met die van Zeeland Seaports.

Smart Delta Resources

Tot slot wordt voor de acquisitie gebruik gemaakt van de resultaten van het project Smart Delta Resources. Binnen dit project worden primaire processen van elf grote industriële bedrijven in de regio onderzocht op het gebied van energie- en grondstoffenverbruik. Vervolgens worden slimme koppelingen in beeld gebracht en een aantal concrete business cases opgesteld. Daar waar deze industriële symbiose aanknopingspunten biedt voor het laten aansluiten van complementaire bedrijven zal Invest in Zeeland zich hier zeker op richten.

Samenwerking met in Zeeland gevestigde bedrijven

In 2014 is er een eerste aanzet gemaakt met Current Investor Development (C.I.D.). Door het bezoeken en bevragen van reeds in Zeeland gevestigde bedrijven wordt geprobeerd hen vanuit Invest in Zeeland te ondersteunen bij mogelijke uitbreidingsinvesteringen. Hiermee kunnen de acquisitiekansen uit ontwikkelingen in het netwerk van de betreffende bedrijven in beeld worden gebracht.

Samen Zuidwest-Nederland op de kaart zetten

Om Zuidwest-Nederland op de kaart te zetten als aantrekkelijke vestigingsregio, werken we nauw samen met verschillende partners. Zo beheren we samen met REWIN West-Brabant de website www.uwpand.nl. Daar kunnen ondernemers en bedrijven bedrijfslocaties en bedrijf onroerend goed in Zuidwest-Nederland vinden. Ook met havenbedrijf Zeeland Seaports wordt intensief samengewerkt. Bijvoorbeeld in de ontwikkeling van de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone en met de deelname aan beurzen zoals de Provada in Amsterdam, de Transport Logistic beurs in München en de Fruit Logistica in Berlijn. Daarnaast weten de commercieel managers van Zeeland Seaports en acquireurs van Invest in Zeeland elkaar op dossierniveau steeds beter te vinden.

Invest in Holland

In 2014 is nog meer ingezet op de samenwerking met het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA), onderdeel van het Ministerie van Economische Zaken en verantwoordelijk voor het aantrekken van bedrijven naar Nederland. Dit heeft voor een uitbreidingsinvestering gezorgd. De inzet op strategische acquisitie in de topsectoren Food en Chemie heeft geleid tot het samenstellen van Nationale Acquisiteams (NAT's) waarbinnen NFIA en regiopartners 'de krachten bundelen in de gezamenlijke promotie en uitbreiding van de sectoren.

In 2014 is door het NFIA een nieuwe acquisitiestrategie (2015-2020) ontwikkeld. Daar heeft Invest in Zeeland een forse bijdrage aan geleverd. In deze strategie heeft ook de sectorale acquisitie een plek gekregen. Het is de ambitie van het NFIA en haar regiopartners om steeds meer als één acquisitieapparaat naar buiten te treden. Onder meer door eenduidig te communiceren, bijvoorbeeld over de behaalde resultaten, en door gezamenlijk zorg te dragen voor het op peil houden van het Nederlandse vestigingsklimaat. Het netwerk van NFIA en partners vergroot de slagkracht van Invest in

Zeeland, met name daar waar het de internationale acquisitie betreft. We blijven dan ook in 2015 investeren in dit netwerk.

Resultaten 2014

In 2014 heeft Invest in Zeeland dertien bedrijven ondersteund bij hun vestiging in Zeeland, hun uitbreidingsinvestering of bij het behoud van bedrijfsactiviteiten in Zeeland. Deze bedrijven hebben aangegeven dat zij verwachten over drie jaar gezamenlijk maar liefst ruim 450 werknemers in dienst hebben. Dit betreft alleen de directe werkgelegenheid, de indirecte werkgelegenheid is nog vele malen groter. Positief is dat het vooral om volledig nieuwe activiteiten gaat, zoals uitbreidingsinvesteringen, en niet om verplaatsing van bestaande activiteiten.

Vestigingen in de branches

- Energiemanagement
- Sport
- Aquacultuur
- Uitzendbureau
- Informatica/telefonie
- Video mapping/virtual reality
- Led-verlichting
- Zorg
- Bakkerijbedrijf
- Logistiek dienstverlener
- Meststoffen
- Uitzendbureau
- Import/export food

Verwachtingen voor 2015

Met de langzaam aantrekkende economie ontstaan nieuwe kansen voor Zeeland, al blijft er voldoende uitdaging om nieuwe bedrijven te interesseren voor vestiging in Zeeland. Verwacht wordt dat de bekendheid van Zeeland als economische vestigingsregio en beeldvorming over Zeeland zal verbeteren dankzij de nieuwe merknaam Invest in Zeeland. En door aansluiting bij het nationale acquisitienetwerk, de strategische acquisitie binnen de NAT's en door intensief gebruik te maken van social media. Dit is echter niet een proces van maanden, maar van jaren. De focus op de sectoren waar Zeeland goed in is en de ontwikkelingen op het gebied van Smart Delta Resources bieden voldoende kansen om in 2015 weer een mooi acquisitieresultaat te boeken.

Innovatiefinanciering

Voor starters met lef!

Ambitieuze starters met lef zijn erg waardevol voor Zeeland. Vernieuwingen en innovaties geven het bedrijfsleven steeds nieuwe impulsen. Er zijn verschillende initiatieven opgezet door Impuls in samenwerking met partners. Deze richten zich op de ondersteuning van innovatieve, startende mkb ondernemers. Het cluster Innovatiefinanciering helpt deze ondernemers op weg naar succes. Met de reeds opgedane kennis en voorbeeldprojecten als InnoGo! en DOK41 begeleidt, faciliteert en ondersteunt dit cluster innovatieve starters. Van een goed onderbouwd businessplan tot aan een werkend prototype.

InnoGo!

Looptijd project:	tot 2016
Betrokken partijen:	Provincie Zeeland, de Zeeuwse Rabobanken, Stichting ZIGZAG, Impuls, Unitron, DOW Benelux, Bio base Europe Pilot Plant, Prior Adviesgroep en een groot aantal andere partijen vanuit het Zeeuwse bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheid
Rol Impuls:	opzet, uitvoering, verantwoording en continuering programma
Omvang:	ca. € 2.400.000,-
Subsidieverstrekkers:	Provincie Zeeland, de Zeeuwse Rabobanken, Stichting ZIGZAG, RVO en Impuls
Waar:	Zeeland

Financieren, adviseren, begeleiden en coachen

InnoGo! financiert, adviseert, begeleidt en coacht technostarters en Biobased ondernemers in Zeeland bij het ontwikkelen van hun innovatie. Naast het bieden van ondersteuning heeft InnoGo! een uitgebreid netwerk binnen het bedrijfsleven en binnen de overheid en kennisinstellingen. InnoGo! is sterk in het leggen van de juiste verbindingen met de juiste partijen voor haar ondernemers.

Technostarters en Biobased

Het programma richt zich op technostarters en daarnaast op mkb-bedrijven en projectideeën binnen het thema Biobased. Het is hiermee uitgegroeid tot een krachtig financierings- en begeleidingsinstrument voor innovatieve Zeeuwse technostarters en Biobased ondernemers.

Een goede start

Een financiële bijdrage van Stichting ZIGZAG stelt InnoGo! ondernemers in staat om hun plannen aan te scherpen voordat ze deze aan de commissie presenteren. Zo faciliteert ZIGZAG bijvoorbeeld de technische haalbaarheid, marktonderzoek of coaching op een specifiek aspect van ondernemen. Op die manier hebben ondernemers een grotere kans van slagen om hun idee tot een commercieel succes te maken.

Resultaten 2014

- 12 starters toegelaten tot het programma InnoGo!
- Waarvan 9 technostarters en 3 biobased bedrijven
- Circa 30 nieuwe directe arbeidsplaatsen
- Ongeveer 12 indirecte arbeidsplaatsen

- 10 leningen aan ingestroomde starters toegezegd, met een totaalbedrag van 240.000 euro
- Hiervan is eind 2014 een bedrag van 132.000 euro uitbetaald
- Sinds de start in 2009 zijn in totaal 51 starters toegelaten tot het programma
- En is een totaalbedrag van ongeveer 1,3 miljoen euro aan leningen toegezegd
- 25 starters in de pijplijn voor 2015

Zeeuws Participatiefonds

Looptijd project:	doorlopend
Betrokken partijen:	Provincie Zeeland, ABN Amro en ZLM (aandeelhouders)
Rol Impuls:	uitvoerend bestuurder (namens Provincie Zeeland), fondsmanagement en administratie
Omvang fonds:	ruim € 1.000.000,-
Waar:	Zeeland

Een belangrijke schakel

Het Zeeuws participatiefonds (ZPF) vormt een belangrijke schakel bij financieringen, vooral als het gaat om risicovolle technologische ontwikkelingen. Het doel van dit fonds is het financieren van mkb-bedrijven die een mogelijke spin-off voor Zeeland hebben. Hierbij gaat het om een maximaal bedrag van 150.000 euro. Alle bedrijven komen hiervoor in aanmerking, behalve horeca en detailhandel.

Resultaten 2014

Er is in de periode vanaf 1 april 2014, het moment waarop de uitvoering van het fonds is belegd bij Impuls, gesproken met ongeveer twintig bedrijven. In 2014 zijn twee bedrijven gefinancierd en er zijn drie financieringsaanvragen in behandeling. Komt een bedrijf niet of niet direct in aanmerking voor financiering vanuit het ZPF, dan wordt gekeken of het bedrijf via het netwerk van Impuls op een andere wijze verder geholpen kan worden.

DOK41

Looptijd project:	2011 - 2015
Betrokken partijen:	Habitat Projectontwikkeling, L'escaut Woonservice, Rabobank Walcheren/Noord-Beveland, Gemeente Vlissingen, HZ University of Applied Sciences, Smart Services Boulevard, InnoGo!, Orionis Walcheren, Provincie Zeeland, Scalda, Stichting ZIGZAG, DELTA en Kenniswerf Zeeland
Rol Impuls:	projectpartner
Omvang:	€ 1.800.000,-
Financiering:	betrokken partijen, deelnemers DOK41 en OP-Zuid
Waar:	Kenniswerf Zeeland (Vlissingen) met aantrekkingskracht voor heel Zeeland

Broedplaats voor innovatieve starters

DOK41 is dé plek voor innovatief en creatief ondernemerschap in Zeeland. Innovatieve technostarters en jonge bedrijven uit de creatieve industrie vinden hier huisvesting en ondersteuning. Door een divers aanbod aan flexibele huisvesting met begeleiding en coaching, kennissessies, workshops en netwerkevents ontstaat een optimale voedingsbodem om jonge en groeiende bedrijven te ondersteunen bij hun groei en ontwikkeling.

Resultaten 2014

In 2014 hebben maar liefst zestien nieuwe bedrijven zich gevestigd in DOK41, waarvan vijf innovatieve technostarters en elf ondernemers uit de creatieve industrie. Het totaal aan bedrijven kwam, met dertien innovatieve technische ondernemingen en achttien bedrijven uit de creatieve sector, op eenendertig te staan. Zeventien van de achttien vaste werkplekken zijn aan creatieve ondernemers verhuurd, zes van de zeven kantoren bezet en vijftien van de zestien loods- en productie-units zijn verhuurd. Een succesvol jaar dus voor de broedplaats!

Delen van kennis en ervaring

Het succes zit mede in de vele drukbezette sessies gericht op het delen van kennis en ervaring, het bevorderen van kruisbestuiving binnen en buiten de broedplaats en de verschillende netwerkevenementen, zoals de Kenniswerklunch die wekelijks gemiddeld veertig gasten aantrekt. De combinatie van een open dag met een innovatie evenement bood in mei meer dan honderd gasten een interactief en prikkelend programma.

Verwachtingen voor 2015

De toekomst van DOK41 ziet er inhoudelijk rooskleurig uit. De looptijd van de OP-Zuid projectperiode is verlengd tot en met juni 2015. Hierdoor ontstaat er meer ruimte voor het creëren van een zelfstandig concept. De door partners breed gesteunde plannen voor de broedplaats liggen klaar om in 2015 verder te worden ontwikkeld.

Techno, Kwantitatief resultaat innovatieve (techno) starters DOK41 vanaf 2011

- 20 ondersteunde startende en kleine bedrijven jonger dan vijf jaar
- 15 samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis-/ researchinstellingen
- 67 direct gecreëerde arbeidsplaatsen
- 69 indirect gecreëerde arbeidsplaatsen
- 136 bruto gecreëerde arbeidsplaatsen

Creatief, Kwantitatief resultaat innovatieve (techno) starters DOK41 vanaf 2013

- 18 ondersteunde startende en kleine bedrijven jonger dan vijf jaar
- 43 direct gecreëerde arbeidsplaatsen
- 18 indirect gecreëerde arbeidsplaatsen
- 61 bruto gecreëerde arbeidsplaatsen

Operationeel Programma Zuid-Nederland

Looptijd project:	genoemde vrijval was alleen in 2014, het nieuwe OP-Zuid programma start in 2015
Betrokken partijen:	Provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland, LIOF, BOM, Stimulus en Impuls, daarnaast diverse mkb-bedrijven en kennisinstellingen uit de regio
Rol Impuls:	eerste aanspreekpunt, begeleiding ondernemers bij de aanvraag, aanscherpen business case en toelichting aanvraag bij de besluitvorming door de deskundigencommissie
Omvang:	de tender had een omvang van € 8.250.000,-
Financiering:	EFRO, Europese middelen, de uren van Impuls werden grotendeels betaald vanuit het lopende OP Zuid/ Innovatie Zuid programma

Stimuleren van innovatie

Het doel van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 (OP-Zuid) is het stimuleren en vergroten van de innovatiekracht van mkb-bedrijven in Zuid-Nederland. Vanaf 1 september 2014 konden mkb-ondernemers uit Zeeland, Noord-Brabant en Limburg een aanvraag indienen voor innovatieve projecten waarbij een totaalbedrag aan EFRO subsidie van 8.250.000 euro beschikbaar was.

Resultaten 2014

In 2014 heeft Impuls met zestig Zeeuwse bedrijven contact gehad over innovatieplannen en een mogelijke koppeling met een OP-Zuid subsidie. Uiteindelijk zijn twintig bedrijven begeleid bij de uitwerking van projectplannen en het indienen van een aanvraag. In totaal zijn op de eerste dag van de openstelling maar liefst 178 subsidieaanvragen ingediend voor een bedrag van ruim 45 miljoen euro subsidie.

Na loting zijn ca. 50 aanvragen beoordeeld en 32 projecten goedgekeurd. Voor Zeeland heeft dat geresulteerd in zes gehonoreerde projecten. De bedrijven ontvangen in totaal een bijdrage van 992.075 euro aan subsidie en dragen minimaal een zelfde bedrag bij om de innovaties mogelijk te maken.

Zeeland Financial Matching

Looptijd project:	2014 en 2015, met een uitloop naar 2016
Betrokken partijen:	Impuls in de uitvoering, daarnaast de Zeeuwse mkb-ondernemers en intermediaire partijen als banken, accountants en financiële experts
Rol Impuls:	Impuls verzorgt de uitvoering van de regeling en het projectmanagement
Omvang:	ca. € 117.500,- per jaar
Subsidieverstrekkers:	Provincie Zeeland, Stichting ZIGZAG en Impuls
Waar:	Zeeland

De helpende hand bij financieringsvraagstukken

Zeeuwse innovatieve startende ondernemers en groeiers uit het mkb kunnen voor een grotere kans op financiering hulp vragen bij Zeeland Financial Matching (Zeeland FM). Er vinden één-op-één gesprekken plaats om de financieringsvraag van de ondernemer duidelijk te stellen en de ondernemer bewust te maken van zijn situatie. Het doel is om bedrijven te helpen en de realisatie van financieringen te bevorderen door inzet van bijvoorbeeld een financieel expert. Kansrijke ondernemers die klaar zijn voor een investering worden bovendien gekoppeld aan passende financiers.

Ondernemersbijeenkomsten

Via een aantal ondernemersbijeenkomsten heeft Impuls de regeling direct aan ondernemers kunnen toelichten. Bijvoorbeeld tijdens de netwerkavond van Zeeland Business waar meer dan honderd ondernemers en intermediaire partijen aanwezig waren.

Resultaten 2014

In 2014 is met twintig mkb-ondernemers individueel contact geweest over financiering of ondersteuning van Zeeland FM. Er is een inventarisatie gemaakt van de daadwerkelijke financieringsbehoefte en kennis/competenties van de ondernemer om een financieringsaanvraag op te stellen. Uiteindelijk zijn er zeven cases toegekend in 2014, waarvan er één in 2014 gefinancierd is voor een bedrag van 160.000 euro. De andere zes cases dienen in 2015 hun financieringsaanvraag in.

Kenniswerf Zeeland

Looptijd project:	2012 – 2015
Betrokken partijen:	bedrijfsleven, kennisinstellingen, ontwikkelingsmaatschappijen en overheden
Rol Impuls:	penvoerder, aanjager en ontwikkelaar van economische projecten, acquisitie
Omvang:	€ 355.000,- (4 jaar)
Waar:	Zeeland

Stimuleren van innovatie, ondernemerschap en werkgelegenheid

Kenniswerf Zeeland is dé plek voor innovatie in Zeeland. Samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid staat centraal. Innovatie, ondernemerschap en werkgelegenheid worden vanuit Kenniswerf Zeeland gestimuleerd.

Missie Stichting Kenniswerf Zeeland

Stimuleren van innovatie en ondernemers helpen met het starten en laten doorgroeien van hun bedrijf. Deze missie wordt bereikt door:

- Ondersteuning voor innovatieve startups: coaching, evenementen en financiering.
- Open innovatie en onderzoek: gezamenlijke initiatieven met het mkb, lokale industrie en kennisinstellingen en het stimuleren van kruisbestuiving.
- Aantrekkelijk vestigingsklimaat: het realiseren van de juiste fysieke omgeving voor kennisintensieve en innovatieve bedrijven en het aantrekken van nieuwe vestigers naar de Kenniswerf (en Zeeland).

Resultaten 2014

Een greep uit de resultaten van de afgelopen jaren:

- Afgelopen 3 jaar 33 nieuwe startende bedrijven binnen DOK41
- Afgelopen 2 jaar 15 nieuwe bedrijven op de Kenniswerf
- Samen hebben deze bedrijven gezorgd voor ruim 250 nieuwe arbeidsplaatsen in de regio
- 10 innovatieve projecten opgestart tussen bedrijven en kennisinstellingen
- 15 onderzoeksvragen van bedrijven ondergebracht bij kennisinstellingen
- Groei aantal studenten laatste 5 jaar van 6.000 naar ruim 7.300 studenten.
- Opzet van onderzoeksinstituten en kenniscentra binnen de HZ
- Een explosieve groei van toegepast onderzoek (HZ) met nu ruim 50 onderzoekers (>35 fte)
- Explosieve groei van aantal medewerkers in 5 jaar van 1.600 naar 2.500 (uitbreiding en nieuwe vestigers)

Plannen voor 2015

De organisaties Kenniswerf Zeeland en DOK41 gaan vanaf 1 juli 2015 verder in één stichting: Stichting Kenniswerf Zeeland.

Zeeuws Investeringsfonds (ZIF)

Looptijd project:	vanaf 2012
Betrokken partijen:	zes private investeerders, Impuls, Stichting ZIGZAG, Provincie Zeeland en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Rol Impuls:	aandeelhouder
Omvang:	€ 8.000.000,-
Waar:	Nederland, primair Zeeland

Hét fonds voor innovatieve technostarters

Het Zeeuws Investeringsfonds is een fonds voor innovatieve technostarters met een forse groeipotentie. Het doel is om deze ondernemers van risicokapitaal (aandelen en achtergestelde leningen) te voorzien voor groei van de onderneming. Participaties liggen tussen de 250.000 en 1.000.000 euro. Het fonds richt zich vooral op de financiering van nieuwe risicovolle technologische ontwikkelingen.

Impuls is als initiatiefnemer en als één van de acht aandeelhouders nauw betrokken bij het fonds. Daarnaast heeft de fondsmanager van het ZIF periodiek overleg met ZIGZAG, InnoGo! en het Zeeuws Participatiefonds om Zeeuwse casussen door te nemen.

Resultaten 2014

In 2014 zijn vier nieuwe participaties afgesloten. In 2013 was reeds geïnvesteerd in Leds Progress, die gevestigd is in DOK41. In de portefeuille zijn nu vier deelnemingen. De vier nieuwe participaties zijn buiten Zeeland gevestigd. De productie van één van de deelnemingen vindt in Zeeuws-Vlaanderen plaats. Dit betreft een apparaat voor oogdiagnostiek.

Revolverende fondsen

Looptijd project:	vanaf 2013/2014
Betrokken partijen:	Provincie Zeeland, RVO, Impuls en marktpartijen
Rol Impuls:	onderzoeken nieuwe mogelijkheden voor revolverend financieren
Waar:	Zeeland

Van subsidiëren naar investeren

Bedrijven hebben voor de financiering van hun innovaties en groei, naast bancaire financiering, risicodragend vermogen en soms subsidies nodig. Overheden hanteren een beleid om steeds meer te willen investeren in plaats van subsidiëren. In dit lopend traject onderzoekt Impuls de vraag naar risicokapitaal en de mogelijkheden om het aanbod te laten aansluiten bij de vraag. De benutting van de huidige instrumenten laten zien dat er behoefte is aan continuering van deze instrumenten en uitbreiding daarvan. Impuls kijkt daarbij hoe andere instrumenten van overheden zoals bijvoorbeeld de vroege fase financiering van RVO, en marktpartijen hierbij aansluiten.

Resultaten 2014

In 2014 heeft Impuls een dochter opgericht met als doel om de huidige revolverende instrumenten in onder te brengen. Daarmee is tevens een basisstructuur gecreëerd om later verder te kunnen ontwikkelen. Tevens zijn de bevindingen over revolverend financieren ingediend als input voor het coalitieakkoord van de Provincie Zeeland.

Ontwikkelen – Biobased Economy

Biobased Delta aan de top

De Biobased Delta wil aan de top staan als het gaat om groene grondstoffen, groene bouwstenen voor de chemie en vergroening van de procesindustrie. In Zeeland zijn veel agro-food en chemische bedrijven gevestigd. Deze hebben gemeen dat zij veel energie en (fossiele) grondstoffen zoals olie verbruiken. In een biobased economy maken weinig ruwe bestanddelen langzaam plaats voor groene grondstoffen. Een volledig biogebaseerde economie vergt wel een lange adem en daarvoor is nog veel innovatie en onderzoek nodig. Het cluster zoekt daarom een balans tussen projecten die op korte en lange termijn tot business en verbetering van de economische structuur leiden.

Industriële Algenteelt

Looptijd project:	2011-2014
Betrokken partijen:	Yara, Zeeland Refinery, Sagro, Dow, Heros, Hogeschool Zeeland, Avans, BOM, Rewin, Lambweston Meijer, Algaelink, Zeeland Aquacultuur en Impuls
Rol Impuls:	penvoerder en projectcoördinator
Omvang:	€ 1.800.000,-
Financiering:	Ministerie van Economische Zaken, provincies Zeeland en Noord-Brabant
Waar:	Zeeland

Algenkweek op afvalwater

Een aantal algen bevat de bijzondere kwaliteit om afvalwater te kunnen zuiveren. De algen gebruiken de afvalstoffen in het water als voedsel om te groeien. Met een groot aantal Zeeuwse bedrijven is gedurende de looptijd van het project gekeken of proces- en afvalwater vanuit de industrie geschikt is om algen op te kweken. Bij Lambweston Meijer heeft een pilot gedraaid, waarbij op afvalwater van de fabriek algen werden gekweekt. Deze algen gingen vervolgens naar Zeeland Aquacultuur om oesters op te laten groeien. Op kleine schaal zijn de projectpartners erin geslaagd om de kringloop te sluiten. Voor grootschalige realisatie moet nog een aantal technische drempels worden overwonnen.

Biobased Infra

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	H4A, Asphalt Kennis Centrum, Cargill, CRH, Heijmans, Rijkswaterstaat Zeeland, Waterschap Scheldestromen, Zeeland Seaports, Grontmij, Cementbouw, Struijk Verwo, Cradle Crops, Wageningen-FBR en Impuls
Rol Impuls:	penvoerder en adviseur
Omvang:	€ 584.950,-
Financiering:	Ministerie van Economische Zaken en Provincie Zeeland
Waar:	Zeeland

Bio-asfalt en vezelbeton

Het project Biobased Infra ontwikkelt concrete technieken en producten binnen de Zeeuwse infrawereld. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van bio-asfalt uit lignine. Dit is een lijmstof die uit natuurlijke materialen als stro kan worden gewonnen. Hiernaast wordt momenteel gewerkt aan een nieuw vezelbeton (met olifantsgras) en wordt in beeld gebracht welke producten je met die biomassa (zoals snoeihout en bermgras) zou kunnen ontwikkelen en of dit opweegt tegen de kosten van het inzamelen er van.

Resultaten 2014

In 2014 zijn op kleine schaal nieuwe producten ontwikkeld zoals asfalt met lignine en beton met olifantsgras. Verder is de biomassa in de Zeeuwse infrastructuur van grote partners in kaart gebracht. Dit om te kijken of het bedrijfsleven dit kan gebruiken voor de ontwikkeling van biobased producten voor de infrastructuur.

Mkb verkenning Biobased Economy

Looptijd project:	najaar 2013 tot zomer 2014
Betrokken partijen:	Impuls, i.s.m. InnoGo! en de Zeeuwse gemeenten
Rol Impuls:	initiatiefnemer en organisator
Omvang:	eigen arbeid
Waar:	Zeeland

Bijeenkomst over subsidie- en financieringsmogelijkheden

Zeeuwse mkb-bedrijven die mogelijk interesse hebben in de biobased economy zijn in overleg met de gemeenten in kaart gebracht. Ze zijn aangeschreven en uitgenodigd voor een bijeenkomst over subsidie- en financieringsmogelijkheden voor innovaties op het gebied van biobased economy. Impuls heeft dit samen met InnoGo! georganiseerd. Ook zijn er diverse bedrijven bezocht om te verkennen of ze interesse hebben in een ketenproject op het vlak van biobased economy.

AlgaeBiotech

Looptijd project:	2013-2014
Betrokken	partijen: CSM, Algae Biotech en Impuls
Rol Impuls:	Adviseur
Omvang:	€ 452.000,-
Financiering:	€ 226.000,-
Waar:	Goes

Algenkweek op suikerwater

CSM en AlgaeBiotech hebben onderzocht of op het suikerrijke afvalwater van CSM algen kunnen worden gekweekt, die rijk zijn aan omega-3 vetzuren. Op basis daarvan kunnen nieuwe producten worden ontwikkeld voor toepassing in aquacultuur.

Resultaten 2014

AlgaeBiotech heeft geconstateerd dat het mogelijk is het suikerrijke afvalwater van CSM hiervoor te gebruiken en dat de alg een rijke bron is van omega-3 vetzuren, die goed toepasbaar is in visteelt. Het project is afgerond en er wordt gekeken of een opschaling economisch haalbaar is.

SPARK-UP

Looptijd project:	januari 2013 – december 2015
Betrokken partijen:	Arkema BV, North Seaweed BV, Wageningen Universiteit & Research Centre (instituten PRI en FBR)
Rol Impuls:	projectontwikkeling, hulp bij subsidieaanvraag en opstart van het project
Omvang:	€ 660.000,-
Financiering:	€ 300.000,- van de Provincie Zeeland
Waar:	Sloegebied, Vlissingen

Bruikbare stoffen in zeewieren

Zeewieren kunnen door het bedrijfsleven prima worden benut voor diverse toepassingen. Ze bevatten namelijk stoffen die interessant kunnen zijn voor bijvoorbeeld gebruik als chemische bouwsteen. Samen met Wageningen Universiteit & Research Centre onderzoekt Arkema de mogelijkheden hiervan. Partner North Seaweed is actief in het opbouwen van een afzetmarkt in de food-sector voor zeewierproducten in Nederland en wil de kennis die tot stand komt benutten voor verdere productontwikkeling in samenwerking met Arkema. De betrokken partijen proberen in Zeeland op deze manier een keten neer te zetten van productie tot en met verwaarding van zeewier. Er is al veel bekend op laboratoriumniveau, maar voor opschaling van de productie is meer onderzoek nodig. Daarvoor wordt deze pilot opgezet.

Resultaten 2014

Vanaf het najaar 2013 hangen de eerste wieren in het waterbassin. Diverse onderzoeksvragen en teelt protocollen rondom teeltcondities, zeewiersoorten en productiviteit zijn in 2013 en 2014 uitgewerkt. Gedurende het jaar zijn de teeltresultaten stelselmatig gemonitord. Aanvankelijk liep de teelt moeilijker dan verwacht door problemen met de waterkwaliteit en microalgengroei. Het installeren van een UV-apparaat en laboratoriumexperimenten met Oosterschelde- en Westerscheldewater hebben tot een herziene startup van de teelt van Ulva (groenwier) en Laminaria (bruinwier) in de tweede helft van 2014 geleid. In 2015 moet dit leiden tot bruikbare inzichten voor de semi-gecontroleerde teelt van zeewier. In dat jaar staat ook de bioraffinage van het zeewier en de nadere uitwerking van business cases centraal.

Biobased Vouchers

Looptijd project:	2014 - 2015
Betrokken partijen:	Allplast, AE3 Consultancy, Smith & Smith, Van de Louisa, Gebroeders van Duijn B.V., Dragon Plastics, Baviwe, 3F Frozen Fisch Foods BV, Van Antwerpen Milieutechniek BV, Machinefabriek Bakker VOF, Van de Bilt zaden en vlas BV, SieTec Industrial Automation en Jansen Tholen
Rol Impuls:	samen met de Kamer van Koophandel uitvoerder van de voucher regeling
Omvang:	€ 100.000,-
Financiering:	Provincie Zeeland
Waar:	Zeeland

Kansen voor ondernemers

De Biobased Economie biedt kansen voor mkb'ers. Het is een uitdaging om in een nieuwe markt met nieuwe technologieën rendabele business cases op te zetten. Dit vergt verschillende stappen voor innovatie en opbouw van kennis. Samen met de Provincie Zeeland is daarom een vouchersysteem ontwikkeld. Het doel hiervan is om nieuwe biobased ideeën te toetsen op haalbaarheid en de realiseerbaarheid te versnellen. Met de vouchers kunnen bedrijven kennis inkopen of een demo bouwen.

Er zijn twee soorten vouchers: de opstapvoucher van maximaal 5.000 euro en de doorpakvoucher van maximaal 10.000 euro. Voor de doorpakvoucher is er een cofinancieringsverplichting van 50 procent. Indien een bedrijf verder wil investeren in biobased ontwikkelingen kan InnoGo! daarvoor een lening verstrekken.

Resultaten 2014

Er zijn in 2014 veertien vouchers verstrekt. Met de in 2015 reeds verstrekte vouchers is het budget uitgeput. Provincie Zeeland, Impuls en de Kamer van Koophandel kijken hoe in de komende jaren een vervolg hieraan kan worden gegeven.

BERST: Building Regional Bioeconomies

Looptijd project:	november 2013 - december 2015
Betrokken partijen:	Asociación Madrid Plataforma de la Biotecnología, Biobased Delta, BioCampus Straubing GmbH, Fundación Parque Científico de Madrid (FPCM), Keski-Suomen litto, Regional Council of Central Finland, Region of Western Macedonia, Westland/Zuid-Holland, Cambridge Econometrics Limited (CE), Centre for Research and Technology Hellas (CERTH), Fachagentur Nachwachsende Rohstoffe e.V. (FNR), Flemish Institute for Technological research (VITO), Imperial College of science, technology and medicine (IC), JAMK University of Applied Sciences, University of Ljubljana en Wageningen UR
Rol Impuls:	regionale partner
Omvang:	€ 1.300.000,-
Financiering:	Europese Unie en FP7
Waar:	Europa

Verkenning mogelijkheden bio-economie

BERST is een Europees onderzoeksproject gefinancierd door de Europese Unie. Wageningen UR trekt dit onderzoek. De mogelijkheden van de bio-economie in EU regio's worden in dit project verkend. Goede cases dienen als voorbeeld om de haalbaarheid in te schatten. BERST ontwikkelt aan de hand daarvan regionale profielen met als doel:

- Adviseren over hoe het bio-economische potentieel van regio's het beste benut en vergroot kan worden via de ontwikkeling van SMART strategieën;
- Stimuleren van interacties tussen stakeholders binnen regio's, via de oprichting van een Europees bio-regionaal netwerk.

Impuls neemt, namens Biobased Delta, deel aan dit project. Het doel hiervan is om de Biobased Delta in Europa op de kaart te zetten en nieuwe biobased regio's te ontmoeten. Deelname en kennis

van andere regio's biedt inspiratie voor nieuwe ontwikkelingen en kan de basis vormen voor gezamenlijke Europese projecten door bedrijven uit diverse regio's.

Resultaten 2014

In 2014 zijn grote vorderingen gemaakt in het vaststellen van criteria en indicatoren van regionale bio-economieën en in het inventariseren van instrumenten en maatregelen die de bio-economie bevorderen. Tevens is gestart met de opbouw van een regionaal netwerk.

Biomassa voor verwarming glastuinbouw Schouwen-Duiveland

Looptijd project:	2014 – nog onbekend
Betrokken partijen:	Glastuinbouwbedrijf gebr. van Duijn BV, Glastuinbouwbedrijf D.T. Van Noord Tomaten BV, Glastuinbouwbedrijf Kwekerij de Grevelingen V.O.F., HABO Hoveniers BV, Afval Service Zeeland BV
Rol Impuls:	mede-ontwikkelaar en facilitator
Financiering:	€ 5.000,- via Biobased Voucherregeling (Uitvoeringsbureau Biobased Zeeland) voor haalbaarheidsonderzoek.
Waar:	Gemeente Schouwen-Duiveland

Jaarlijks is er een grote hoeveelheid snoeihout beschikbaar op Schouwen-Duiveland. Dit snoeihout is voornamelijk afkomstig van recreatieterrein en grond van Rijkswaterstaat of andere grootgrondbezitters. Met dit snoeihout en mogelijk andere houtstromen, kan mogelijk een houtgestookte verbrandingsinstallatie ingezet worden voor de verwarming van glastuinbouwbedrijven. Met deze gezamenlijke benutting van biomassa kan de huidige energievoorziening van de glastuinbouwbedrijven op basis van aardgas, gedeeltelijk vervangen worden.

De betrokken bedrijven hebben een lokale binding en willen onderzoeken of het bedrijfseconomisch mogelijk is om een biomassaketen op te zetten en hiermee een eerste stap te zetten richting een energieneutraal Schouwen-Duiveland in 2025. Om te bekijken of er investeringen gedaan kunnen worden, dient er naast de technische haalbaarheid ook gekeken te worden naar de economische haalbaarheid. Hierbij spelen vraagstukken zoals hoe de houtgestookte installatie geïntegreerd kan worden in de bestaande glastuinbouwbedrijven, inventarisatie van hoeveelheden en beschikbaarheid biomassastromen, de kostprijs van biomassa, financiering van de installatie, etc.

Resultaten 2014

Begin 2014 is gestart met het bezoeken van bedrijven die reeds ervaring hebben met het exploiteren van een houtgestookte installatie om zo een eerste indruk te krijgen van de investeringen en de ervaringen. Hierna is er een energie technische haalbaarheidsstudie verricht waarbij is gekeken naar de energieprofielen van de verschillende glastuinbouwbedrijven. Hierbij is gekeken naar de economische haalbaarheid en de gevoeligheden. Dankzij een kostenindicatie van potentiële biomassaleveranciers en van de transporteur lijkt er een business case mogelijk te zijn. Op basis hiervan is besloten om de benodigde investeringen en investeringsvormen verder te onderzoeken. Ook worden verdere mogelijkheden voor financiële ondersteuning vanuit subsidieregeling SDE+, stimulering voor duurzame energieproductie onderzocht.

De Biobased Delta/ Uitvoeringsbureau Zeeland

De Biobased Delta is een stichting waarin bedrijven, overheden en kennisinstellingen samenwerken om de biobased economy in Zuidwest Nederland te bevorderen. Biobased Delta heeft een business plan gemaakt voor de periode 2014-2018. In dit businessplan zijn drie hoofdthema's benoemd waarop Biobased Delta Europees koploper wil worden.

1. Groene grondstoffen
2. Groene bouwstenen voor de chemie
3. En vergroening van de procesindustrie

Impuls ondersteunt Biobased Delta bij deze ambities door projectontwikkeling en business development in Zeeland te faciliteren. Impuls neemt deel in een kernteam die de directeur van Biobased Delta ondersteunt. Voor een goede afstemming binnen Zeeland is het Uitvoeringsbureau Biobased Zeeland opgericht. Hier stemmen Zeeland Seaports, Provincie Zeeland, Kamer van Koophandel, ZLTO, Wageningen UR, Center of Expertise Biobased Economy van de Hogeschool Zeeland en Avans en Impuls plannen en projecten met elkaar af.

Ontwikkelen – Smart Delta Resources

Uitwisseling van energie en grondstoffen

Het platform Smart Delta Resource (SDR) is een gezamenlijk initiatief van elf energie- en grondstof intensieve industriële bedrijven in de Delta regio. In 2013 zijn deze bedrijven een platform gestart om te kijken of het mogelijk is om onderling energie en grondstoffen uit te wisselen. De sectoren chemie, energie, food en staal werken hierbij samen om industriële verbindingen – symbiose - te definiëren en uit te bouwen tot concrete business cases. Hiermee kan de concurrentie op de wereldmarkt worden vergroot en kunnen tevens ecologische en maatschappelijke verbeteringen worden gerealiseerd. Het platform kan een belangrijke bijdrage leveren in het totale transitie proces naar een cyclische economie, voor zowel bestaande fossiel gebaseerde industrieën maar tevens voor toekomstige hernieuwbare energie en grondstoffen gebaseerde industrieën.

Memorandum of Understanding

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	ArcelorMittal Gent, Cargill, Suiker Unie, Delta, Dow, ICL-IP, LambWeston-Meijer, SABIC, Trinseo (voorheen Styron), Yara, Zeeland Refinery, Zeeland Seaports en Provincie Zeeland
Rol Impuls:	ondersteunen en faciliteren
Omvang:	€ 450.000,-
Financiering:	Industrie consortium, Provincie Zeeland, Ministerie van Economische Zaken en SDR budget
Waar:	Zuidwestelijke Delta-regio (inclusief West-Brabant en Noord-Vlaanderen)

Samenwerking tussen bedrijven

Begin 2014 is een formeel Memorandum of Understanding (MoU) opgesteld. Hierin staan de doelstellingen, afspraken en de industrieën die deelnemen aan SDR. De bedrijven gaan voor minimaal twee jaar samenwerken.

Resultaten 2014

De deelnemende bedrijven zijn een officieel samenwerkingsverband aangegaan. Door samenwerking over de grenzen van individuele bedrijven en industriële sectoren heen is er meer gezamenlijke waarde voor de industrie als geheel te behalen. Door samenwerking is het mogelijk te kijken naar synergie en naar slimmere oplossingen voor inzet van energie- en grondstoffen.

TPTA project

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	ArcelorMittal Gent, Cargill, Suiker Unie, Delta, Dow, ICL-IP, LambWeston-Meijer, SABIC, Trinseo (voorheen Styron), Yara, Zeeland Refinery, Zeeland Seaports en Provincie Zeeland
Rol Impuls:	ondersteunen en faciliteren
Omvang:	€ 450.000,-
Financiering:	Industrie consortium, Provincie Zeeland, Ministerie van Economische Zaken en SDR budget
Waar:	Zuidwestelijke Delta-regio (inclusief West-Brabant en Noord-Vlaanderen)

Het Total Process and Technology Assessment (TPTA) project, is een diepgaande analyse/studie onder de aangesloten bedrijven van SDR om te onderzoeken wat de exacte energie en reststromen zijn van de bedrijven. Op deze manier is een duidelijk inzicht verkregen in mogelijke industriële verbindingen. Wat een reststof voor de één is, kan een grondstof voor een ander bedrijf worden. Voor dit project is er een opdracht weggelegd bij een extern bureau (ECN), die de kennis had voor de inventarisatie van rest- en energiestromen te onderzoeken bij bedrijven. Bedrijven hebben inzicht gegeven in hun processen en reststromen waardoor de mogelijke verbindingen gelegd konden worden.

Resultaten 2014

Uit deze analyse zijn in 2014 180 ideeën gegenereerd die tijdens workshop bijeenkomsten zijn beoordeeld en gesorteerd. Hieruit is een lijst met twintig ideeën voortgekomen. Voor deze ideeën worden de business cases in 2015 verder uitgewerkt. Het betreft casussen rond voor de industrie belangrijke grondstoffen als waterstof, koolmonoxide, water, zouten en reststromen met hoge calorische waarde.

Power to Steam

Looptijd project:	2014 – 2015
Betrokken partijen:	Zeeuwind, Dow, Delta Netwerkbedrijf, Yara, DWA, Impuls en ISPT (Institute for Sustainable Process Technology)
Rol Impuls:	aanjager, projectontwikkelaar
Omvang:	circa € 450.000,- (koepelproject ISPT met 5 business cases, waaronder Power to Steam)
Financiering:	€ 50.000,- vanuit de tender Systeemintegratie binnen de TKI topsector Energie
Waar:	Zeeland

Benutten van elektriciteit overschotten

Is het mogelijk om een overschot aan elektriciteit toch te benutten? Met het project Power to Steam kan een teveel aan bijvoorbeeld duurzame energie zoals uit zon en wind, door stoomrecompressie worden ingezet om zonder aardgas stoom te maken. Het niet gebruikte aardgas wordt daarmee 'gebufferd' in het aardgasnet. Dit biedt kansen voor aanbieders van bijvoorbeeld windenergie, zoals Zeeuwind om tijdens een periode van elektriciteitsoverschot toch een redelijke prijs voor de aangeboden elektriciteit te krijgen.

Resultaten 2014

Vanaf het voorjaar 2013 werkt Impuls samen met de windcoöperatie Zeeuwind, Dow, Delta Netwerkbedrijf, Yara en onder andere ECN en TU Delft aan een consortium rondom het thema Power to Storage. Eind 2013 is gezamenlijk een onderzoek gestart naar de haalbaarheid van concrete business cases voor het concept Power to Storage in Zeeland.

Mei 2014 is het rapport 'Power to Storage – kansen van energiewaardering in Sloe- en Kanaalzone' opgeleverd. Besloten is één van de meest kansrijke opties uit dit onderzoek, stoomrecompressie, verder uit te werken als business case. Het doel hiervan is op termijn een pilotinstallatie te realiseren bij Dow Benelux in Terneuzen. De verdere uitwerking van de business case is in het najaar 2014 ingebracht binnen de TKI-aanvraag 'Power2Products – Demand Side Management in de industrie'. Eind 2014 is bekend geworden dat de TKI-aanvraag (Topconsortia voor Kennis & Innovatie) is gehonoreerd binnen de topsector Energie. Uitwerking van de business case vindt plaats in 2015.

Ontwikkelen – Maintenance en Logistiek

Snel en efficiënt verwerken van logistieke stromen

Door efficiënt onderhoud en slimme logistiek kan de doelmatigheid van een fabriek of bedrijf toenemen. Zeeland wil hierin voorop lopen. Door slim te plannen, kun je namelijk duurzamer werken, onnodige logistieke bewegingen tot een minimum beperken en besparen op de kosten. Dit verbetert de concurrentiepositie van een bedrijf en daarmee de Zeeuwse economie. Impuls verbindt partijen, want of het nou op logistiek gebied is of in de maintenance, duurzame samenwerking betekent uiteindelijk groei van de Zeeuwse economie.

Zeeuws Kenniscentrum Logistiek

Looptijd project:	doorlopend
Betrokken partijen:	Ovet, Outokumpu, Dow Benelux, Yara, Cargill, De Hoop, Heros, Zeeland Refinery, Oiltanking, Rijkswaterstaat, Provincie Zeeland, Bureau Voorlichting Binnenvaart, Koninklijke Schuttevaer, Zeeland Seaports, Zeeuwse gemeentes, 2W logistiek, Fruit Packing, Farmpack, Grontmij, Arcadis, TU/e, HZ University of Applied Science, DINALOG, DIWCM, Shell, Sitech, DSM, Zeeland Coldstore en andere bedrijven
Rol Impuls:	aanjager, verbinder, penvoerder, facilitator en programmamanagement
Omvang:	circa € 100.000,- in 2014
Financiering:	€ 50.000,- via OP-Zuid
Waar:	Zeeland

Kennis en innovatie goed voor logistieke sector

Zeeland is een unieke regio voor de logistieke sector. Om zich te ontwikkelen naar een logistieke hotspot van wereldformaat is een hoger kennisniveau nodig van de Zeeuwse logistiek. Een gerespecteerd Zeeuws Kenniscentrum voor Logistiek (ZKL) is dan ook van groot belang. Het ZKL voert projecten uit voor het Zeeuwse bedrijfsleven. Hierbij wordt wetenschappelijke kennis zo praktisch mogelijk toegepast. Er wordt indien mogelijk gebruik gemaakt van de opleiding Logistics Management van de HZ University of Applied Science. Studenten en lectoren van de HZ voeren projecten (deels) uit. Zij stellen de opgedane kennis en ervaring weer ter beschikking aan het bedrijfsleven. Dit alles draagt nadrukkelijk bij aan een slimmere Zeeuwse logistiek en daarmee aan het imago van Zeeland als logistieke hotspot.

Databank voor kennisdeling

Het ZKL is een initiatief van overheid, onderwijs en bedrijfsleven om de kwaliteit en de kwantiteit van de logistieke sector in Zeeland te vergroten. Deze samenwerking zorgt ervoor dat vragen vanuit het bedrijfsleven worden vertaald in de juiste projecten. En dat de resultaten van deze projecten op een praktische wijze in de regio geïmplementeerd kunnen worden. Concreet gaat het ZKL een rol spelen bij het 'ophalen' van logistieke vragen bij de Zeeuwse logistieke sector, het 'opwaarderen' van de onderzoeksvraag en eventueel het plaatsen van deze vraag in een grotere context (meerdere logistieke bedrijven, of voor de hele regio), het 'uitzetten en monitoren' van onderzoek en het terugkoppelen naar het bedrijfsleven. Daarnaast gaat het ZKL een kennisdatabase opstellen en beheren zodat logistieke kennis in de regio makkelijk gedeeld kan worden.

Papierloos varen

Looptijd project:	2013-2014
Betrokken partijen:	Zeeland Refinery, Oiltanking, Dow Benelux, RWS, ZSP en Schuttevaer
Rol Impuls:	aanjager, verbinder, penvoerder, facilitator
Omvang:	circa € 100.000,-
Financiering:	circa € 50.000,- via OP-Zuid
Waar:	gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen en de Zeeuwse waterwegen

Minder wachten, sneller laden en lossen

Binnenvaarttankschepen kunnen zich voortaan bij verschillende Nederlandse terminals vooraf digitaal aanmelden via UAB-Online (Uniform Aanmelden Binnenvaart). Na een succesvolle testperiode melden ruim 1000 binnenvaartschepen zich momenteel aan via de website. Het systeem maakt flinke efficiëntieverbeteringen mogelijk voor alle aangesloten deelnemers.

Eenvoudig informatie uitwisselen

Het aanmelden via internet levert voor alle betrokken partijen veel voordelen op. Voor binnenvaartschippers is digitaal aanmelden eenvoudiger en maakt het fysiek aanmelden bij een tankterminal overbodig. Bovendien krijgen ze van aangesloten terminals feedback over de verwachte wachttijden. Met deze informatie kan een schipper zijn reis beter en efficiënter plannen. De vooraanmeldingen in UAB-Online geven tankterminals eerder en beter inzicht in de te verwachten schepen. Met dat inzicht kunnen ze hun steigerplanning optimaliseren en daarmee hun efficiency verhogen. Havens kunnen de informatie uit UAB-Online op hun beurt gebruiken om hun ligplaatsenbeleid te optimaliseren. Dit systeem wordt ondertussen ook in andere havens, zoals Rotterdam, gebruikt. Ook in de toekomst wil Impuls de verdere ontwikkeling naar het zogenaamde papierloze varen verder ondersteunen.

Samenwerking bundelen lading Kanaalzone

Looptijd project:	2012-2014
Betrokken partijen:	Dow Benelux, De Hoop, Ovet, Heros, Yara, ICL-IP, Cargill, Outokumpu
Rol Impuls:	initiatiefnemer, aanjager, verbinder, ontwikkelaar, penvoerder en facilitator
Omvang:	circa € 50.000,-
Financiering:	circa € 25.000,- via OP-Zuid
Waar:	gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen

Van de weg naar het spoor en het water

Op initiatief van Impuls en onder leiding van het Zeeuws Kenniscentrum Logistiek zijn grote producenten (verladers) rondom de Kanaalzone in Zeeuws-Vlaanderen bijeengebracht om een logistiek verbeteringsproject te verkennen. Acht bedrijven rondom het Kanaal van Gent naar Terneuzen hebben een gezamenlijk intentie: het vrachtvervoer bundelen en vervangen door andere vormen van vervoer, bijvoorbeeld over spoor en per schip.

Gezamenlijk optrekken

Sinds najaar 2012 zijn Dow Benelux, Cargill, Ovet, de Hoop Bouwgrondstoffen en ICL-Industrial Products, Outokumpu, Heros en Yara met elkaar in overleg om hun logistiek beter op elkaar af te stemmen. De bedrijven hebben hun logistiek leiders afgevaardigd en al snel zijn praktische ervaringen en oplossingen uitgewisseld. Zo zijn er initiatieven ontplooid om op het gebied van

vervoer per spoor gezamenlijk op te trekken met service providers op het spoor. Natuurlijk is het voor de deelnemers belangrijk dat hun klanten in Europa op een vlotte en juiste manier beleverd worden, maar tegelijkertijd is een efficiëncyslag ook wenselijk. Er zijn enkele bestemmingen, zo hebben de partijen gesignaleerd, waar vanuit Zeeuws-Vlaanderen de transporten gebundeld kunnen worden.

Overstappen op ander vervoer

Daarnaast praten de betrokken bedrijven die droge bulk vervoeren over het samen gebruikmaken van transport via binnenvaart. Mogelijk leidt dit tot een groter gebruik van de binnenvaart ten koste van vervoer over de weg. Sowieso onderschrijven de betrokken partijen het belang van een modal shift, ofwel het vervangen van het vervoer over de weg door andere vormen van vervoer, vooral per spoor en per schip. Een inventarisatie van bestemmingen en mogelijkheden om containers in te zetten is inmiddels gestart.

Supply Chain Innovatie Food

Looptijd project:	2013-2014
Betrokken partijen:	Budelpack en Foodport Zeeland
Rol Impuls:	aanjager, verbinder en penvoerder
Omvang:	circa € 250.000,-
Financiering:	circa € 50.000,- via OP-Zuid
Waar:	Zeeland

Een mobiele verpakingslijn

Flexibiliteit en lagere kosten zijn mooie resultaten die je kunt behalen met innovaties in de supply chain. Een kansrijk project is bijvoorbeeld de ontwikkeling van een mobiele verpakingslijn voor handfruit en snackgroenten door Budelpack Poortvliet BV. Hiermee kan op locatie worden verpakt. Impuls heeft bij de ontwikkeling van deze innovatie een aanjagende rol gespeeld. Zo heeft het cluster geholpen bij de financieringsaanvraag via OP-Zuid.

Op elke gewenste locatie en tijd

De eerste verpakkingstechniek die bij de mobiele verpakingslijn wordt ingezet, is de stazak. In deze verpakkingvorm kunnen onder meer druiven, cherrytomaatjes, snackpaprika's, snackkommers en kiwi's, in uiteenlopende formaten en gewichten, verpakt worden. En dat op elke gewenste locatie en tijd. Afhankelijk van de situatie ter plaatse gebeurt het verpakken direct vanuit de mobiele unit of het is mogelijk om de verpakingslijn uit de unit te rijden. Na het ter plaatse verpakken van het product in stazakken, kan het vervolgens in de gewenste omverpakking. Vervolgens kan het op pallets gestapeld worden. Het verpakte product gaat daarna direct terug het warehouse in.

Laag risico en lage kosten

De mobiele verpakingslijn haakt in op de toenemende behoefte van consumenten om producten gemakkelijk mee te kunnen nemen én de behoefte van telers en importhuizen om een onderscheidende en aantrekkelijke verpakking te bieden tegen een laag risico, lage kosten en hoge flexibiliteit. Aangezien de AGF-sector seizoensgebonden is, blijkt een investering in eigen machines veelal niet lonend. De volumes zijn te beperkt en de bezetting niet constant. De mobiele verpakingslijn biedt dan ook op een innovatieve manier uitkomst.

Lean Maintenance Zuid Nederland

Looptijd project:	2011-2014
Betrokken partijen:	Yara, Dow Benelux, Shell en DSM (Sitech)
Rol Impuls:	initiatiefnemer, aanjager, verbinder, ontwikkelaar en penvoerder
Omvang:	circa € 75.000,-
Financiering:	circa € 35.000,- via OP-Zuid en cofinanciering bedrijven
Waar:	Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Leren van elkaars successen

In samenwerking met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij heeft Impuls verschillende werksessies opgezet rond het thema 'De logistiek van Maintenance.' Goed en efficiënt onderhoud is van levensbelang voor de chemische industrie in Zuid-Nederland, en vooral op gebied van logistiek is er volgens het bedrijfsleven nog veel te winnen. De werksessies hebben dankzij Dow Benelux, Yara, Shell Moerdijk, DSM Geleen en Sabic Bergen op Zoom en Geleen geleid tot een uniek project op Zuid-Nederlandse schaal waarin Lean Maintenance centraal staat.

Met een logistieke bril op

Het project is gericht op het analyseren van het gehele onderhoudsproces bij de deelnemende bedrijven, van scopebepaling en werkvoorbereiding tot uitvoering en facturatie. Er is met een logistieke bril naar deze processen gekeken en bepaald waar inefficiënties zitten. De bedoeling is dat per deelactiviteit een benchmark ontstaat. In 2014 zijn de 'good en best practices' per bedrijf vertaald naar pilotprojecten om zo de nieuwe inzichten in een eigen omgeving aan de praktijk te toetsen. Alle bedrijven hebben inmiddels substantieel cofinanciering toegezegd.

Roadmap Condition Based Maintenance

Looptijd project:	2013-2014
Betrokken partijen:	bedrijven uit de chemische industrie in Zuid Nederland en innovatief mkb
Rol Impuls:	initiatiefnemer, aanjager, verbinder, ontwikkelaar en penvoerder
Omvang:	circa € 35.000,-
Financiering:	circa € 35.000,- via OP-Zuid
Waar:	Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Onderhoud wanneer het echt nodig is

Onderhoud pas wanneer het echt nodig is, oftewel Condition Based Maintenance (CBM). Het lijkt zo logisch, maar CBM heeft heel wat voeten in de aarde als het gaat om techniek en investeringen. Impuls heeft daarom samen met het Nationaal Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium (NLR) en KEC, het project Roadmap Condition Based Maintenance op touw gezet. De NLR heeft een eenduidige omschrijving gemaakt van het begrip CBM en er zijn gesprekken geweest met bedrijven, het onderwijs en Dutch Institute World Class Maintenance (DIWCM). Hieruit bleek een gebrek aan overzicht over de verschillende CBM-ontwikkelingen en -projecten in de regio, maar ook een grote interesse in cross-sectorale uitwisseling.

Chemie tijdens bijeenkomsten

Met ondersteuning van DIWCM hebben KEC, NLR en Impuls een inventarisatie gedaan van alle (recente) CBM-projecten die binnen het gezamenlijke netwerk bekend zijn. Vervolgens zijn deze

projecten gecategoriseerd en in een zogenaamde metrokaart gezet. Van alle afzonderlijke projecten is bovendien een korte samenvatting gemaakt.

Concrete samenwerkingsverbanden

In 2014 is voor een aantal van deze projecten een matchmakingevenement georganiseerd. Probleemeigenaren konden hier kennismaken met probleemoplossers (mkb-bedrijven uit Zuid-Nederland). Dankzij deze bijeenkomst zijn er concrete samenwerkingsverbanden ontstaan.

Business Development Non-Destructief Onderhoud

Looptijd project:	eind 2013 tot begin 2014
Betrokken partijen:	Impuls, MVP, Chemelot, DIWCM, FHI, diverse mkb bedrijven en de ontwikkelingsmaatschappijen uit Brabant en Limburg
Rol Impuls:	aanjager
Omvang:	€ 30.000,-
Financiering:	Innovatie Zuid
Waar:	Zuid Nederland

Sneller vermarkten van Non-Destructief Onderhoud

Dit project heeft als doel het sneller vermarkten van nieuwe Non-Destructief Onderhoud (NDO) NDO technologie bij asset owners (chemie/procesindustrie) in Zuid-Nederland. Dit wordt gedaan door het inzichtelijk maken van deze technologie en het kwantificeren van de voordelen ervan.

Resultaten 2014

Begin 2014 is er een onderzoek naar de mogelijkheden uitgevoerd en de resultaten daarvan zijn meegenomen in de Roadmap Condition Based Maintenance.

Logistics Accelerator Zeeland

Looptijd project:	vanaf 2010 tot begin 2014
Betrokken partijen:	Impuls, MVP, zeer breed netwerk van Zeeuwse bedrijven en de ontwikkelingsmaatschappijen uit Brabant
Rol Impuls:	penvoerder, projectontwikkelaar en facilitator
Omvang:	€ 1.200.000,-
Financiering:	OP-Zuid
Waar:	Zeeland

De verbindende schakel

Het project Logistics Accelerator Zeeland (LAZ) loopt vanaf 2010 tot begin 2014. Het is de verbindende schakel geweest tussen het Nederlandse topinstituut voor logistiek (Dinalog), het Zeeuwse bedrijfsleven en de kennisinstellingen. LAZ heeft een duidelijke Zeeuwse projectagenda. Het project wil kennis en ervaring uit Zeeland zelf, maar ook vanuit Dinalog en de Zeeuwse kennisinstellingen, inzetten om uitdagingen in het Zeeuwse te lijf te gaan. De projecten die zijn ontwikkeld hebben onder andere een vervolg gekregen in het Expertisecentrum Logistiek Zeeland met diverse deelprojecten.

Resultaten 2014

Begin 2014 is dit meerjarenproject afgesloten en zijn er verschillende deelprojecten voortgezet.

Ontwikkelen - Vrijtijdseconomie

Zeeland heeft LAND IN ZEE!

Jaarlijks bezoeken veel gasten Zeeland. Behalve de schone stranden en de vele zonuren, heeft Zeeland nog iets unieks, namelijk LAND IN ZEE! Om de concurrentiepositie in Zeeland als toeristische bestemming te blijven versterken, werkt Impuls samen met partners aan een transitie van de sector. Want vrijetijdseconomie is niet alleen van belang voor de toerist. Ook voor inwoners van Zeeland is het belangrijk, denk bijvoorbeeld aan de werkgelegenheid. Bovendien houdt de vrijetijdseconomie voorzieningen en dus de leefbaarheid in kleine kernen in stand en is daarmee ook cruciaal voor het vestigingsklimaat. Impuls speelt een cruciale rol als verbinder van partijen en aanjager van innovatie. Een belangrijke stap is het opstarten van een Toeristische Uitvoeringsalliantie, waarmee via een meerjarige aanpak met integrale projecten wordt gewerkt aan innovatie in de sector. Het doel is duidelijk: toeristen moeten Zeeland blijven vinden!

Deltaleven/ Zeelandpas

Looptijd project:	2010-2014
Betrokken partijen:	VVV Zeeland, Kenniscentrum Kusttoerisme (HZ University of Applied Sciences en NHTV), gemeenten Schouwen-Duiveland, Veere, Noord-Beveland en Sluis en Brabantse Wal
Rol Impuls:	penvoerder, coördinator, procesbegeleider
Omvang:	€ 775.580,-
Financiering:	€ 441.000,- via Pieken in de Delta, Ministerie van Economische Zaken, Provincie Noord-Brabant en Provincie Zeeland
Waar:	gemeenten Schouwen-Duiveland, Noord-Beveland, Veere, Sluis en Brabantse Wal

Een vernieuwd Zeeuws toeristisch kustproduct

Om een vernieuwend Zeeuws toeristisch kustproduct te verwezenlijken is een goede digitale infrastructuur essentieel. Een van de onderdelen hiervan is een digitale toeristenpas. Oorspronkelijk richtte het project Deltaleven (2010-2014) zich op het op touw zetten van een business-to-businessplatform, met een boekingssysteem en toeristenpas. Daarmee zouden ondernemers optimaal kunnen inspelen op de consumentenwens. Inmiddels is de focus verlegd naar de invoering van een digitale belevings- en kortingspas voor toeristen. Met deze pas kan de toerist Zeeland ontdekken, besparen en beleven. De pas biedt voordeel op entrees, vervoer en de gast kan acties beleven in de categorieën: actief, culinair, cultuur, wellness en shoppen.

Impuls heeft actief in elke regio ondernemers en gemeenten de mogelijkheden van de pas laten zien. In 2014 zijn, gezien de tijdsdruk om de pas op tijd te lanceren, veel uitvoerende werkzaamheden door Impuls gedaan, zoals acquisitie van ondernemers. In 2015 wordt dit geheel door VVV Zeeland opgepakt. In Zeeuws-Vlaanderen en Schouwen-Duiveland wordt net als in 2013 het vervoer gekoppeld aan de pas. Op Noord-Beveland wordt de Noord-Beveland Express gekoppeld aan de pas. Voor de deelnemende gemeenten zijn een business cases ontwikkeld. Vervolgens zijn in samenwerking met de regio's de financieringen richting ondernemers, gemeenten en andere instanties gerealiseerd. Tot slot denkt Impuls in samenwerking met VVV Zeeland mee in de doorontwikkeling van de Zeelandpas naar een Digitale Zeeland Experience.

Resultaten 2014

De pas is in 2014 uitgerold in de regio's Schouwen-Duiveland, West Zeeuws-Vlaanderen, Noord-Beveland en Veere. Er hebben een kleine 200 bedrijven, ruim 185 pasuitgevers meegedaan en er stonden zo'n 250 acties op de passen. In 2014 waren er ruim 100.000 passen in omloop. Daarnaast zijn er de nodige stappen gezet om van een regionale pas op te schalen naar een Zeelandpas met een uitbreiding van extra regio's in 2015 (Borsele, Kapelle, Goes en Reimerswaal).

Projectpartner NHTV heeft in 2014 een onderzoek naar de mogelijkheden van een boekingsportal uitgevoerd. De conclusie is dat een regionaal boekingsplatform duur is om te ontwikkelen en te beheren, en dat het weinig toegevoegde waarde biedt ten opzicht van bestaande portals als booking.com. Aansluiting bij bestaande boekingsplatforms is nuttiger. In 2015 wordt door het Kenniscentrum Kusttoerisme een online module ontwikkeld waarmee bedrijven zelf kunnen uitvinden welke boekingsstrategie voor hen het meest optimaal is.

Badstatus Domburg & Cadzand-Bad

Looptijd project:	2011-2014
Betrokken partijen:	toeristische ondernemers uit gemeenten Sluis en Veere, Provincie Zeeland en de gemeenten Veere en Sluis
Rol Impuls:	aanjager, verbinder, organisator en uitvoerder
Omvang:	€ 320.000,- en € 75.000,- via Provincie Zeeland
Financiering:	opdrachtverlening vanuit gemeenten Sluis en Veere
Waar:	gemeente Sluis (Cadzand-Bad) en gemeente Veere (Domburg)

Internationaal kwaliteitskeurmerk voor (kust)plaats

De Badstatus is een internationaal kwaliteitskeurmerk voor een (kust)plaats. Het economische aspect ervan is groot. Een plaats met een Badstatus trekt namelijk meer toeristen. En meer toerisme betekent ook meer banen in de sector. Het is dan ook sinds 2011 de inzet om de Badstatus en daarmee de gemeenten Veere en Sluis op de kaart te zetten als kwalitatief hoogstaande vitaliteits- en wellnessbestemming. Met de Badstatus kunnen de ondernemers en gemeenten gezamenlijk hoogwaardige toerisme ontwikkelen om nieuwe doelgroepen te bereiken en het hele jaar door toeristen te trekken.

Voor het opstellen van de bidboeken heeft Impuls samen met ondernemers, gemeenten en wellnessdeskundige Marlies Sobczak in 2013 en begin 2014 de tien criteria uitgewerkt. Daarbij hoorde onder meer het verzamelen van informatie, vertaling van de onderbouwde analyses van water en de integratie van ruimtelijke aspecten als een beeldkwaliteitsplan.

Voor de doorontwikkeling van Zeeland als 'Gezonde regio' heeft Impuls input geleverd aan diverse denktanksessies en wordt in samenwerking met de HZ University of Applied Sciences geschreven aan het projectplan.

Resultaten 2014

Aan de toekenning van de Badstatus zijn strikte internationaal vastgestelde voorwaarden verbonden. Daarom heeft Impuls in opdracht van de gemeenten Sluis en Veere, twee bidboeken opgeleverd. Op 12 maart 2014 hebben beide badplaatsen de Bad-status verkregen.

Het verkrijgen van de Badstatus voor Domburg en Cadzand-Bad is het begin van de ontwikkeling om Zeeland op de kaart te zetten als 'Gezonde regio'. Hierbij willen Provincie Zeeland, gemeenten, HZ University of Applied Sciences, Sport Zeeland en ondernemers uit de sectoren toerisme, sport en zorg samen gaan verkennen welke kansen er zijn op het gebied van gezondheid, toerisme, vitaliteit, sport, voeding en zorg. Doel is om te formuleren op welke wijze Zeeland gepositioneerd kan worden als de 'gezondste regio' binnen Nederland en zelfs binnen Europa. Hierin kunnen de Zeeuwse

badplaatsen een belangrijke rol spelen. Om dit verder vorm te geven is in 2014 gewerkt aan een projectvoorstel voor een Europese Interreg subsidie die begin 2015 is ingediend en verder ingevuld wordt.

Integraal Businessplan Toeristisch Vervoer 2.0

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	VVV Zeeland, Kenniscentrum Kusttoerisme en Provincie Zeeland
Rol Impuls:	aanjager, verbinder, organisator en uitvoerder
Financiering:	opdracht vanuit Provincie Zeeland
Waar:	Zeeland

Een transformatie in toeristisch vervoer

Niet alleen toerisme, maar zeker ook het vervoer staat de komende jaren een transformatie te wachten. Provincie Zeeland heeft in 2014 opdracht verleend aan de Toeristische Uitvoeringsalliantie om te komen tot een integraal businessplan voor 'toeristisch vervoer'. Dit plan bevat naast een opsomming van wensen, mogelijkheden en plannen, ook een financiële onderbouwing met betrekking tot de realisatie van de projecten. Doelstelling is om Zeeland op de kaart te zetten als 'Uniek en duurzaam vakantiegebied dat een grote bijdrage levert aan het terugdringen van het CO²-gehalte'. Er is hierbij gekeken naar de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van toerisme, mobiliteit en gebruik van duurzame energie.

Resultaten 2014

Er zijn diverse gesprekken gevoerd met experts op het gebied van mobiliteit en toerisme. Op 23 juni 2014 heeft er een brede brainstormsessie plaatsgevonden bij HZ University of Applied Sciences over dit thema. In opdracht van VVV Zeeland en Impuls is door Grontmij een onderzoek uitgevoerd naar de toekomst van het Pontjesnetwerk in Zeeland, dit rapport is in het najaar 2014 opgeleverd. De uitkomsten en aanbevelingen van dit onderzoek zijn meegenomen in het businessplan Toeristisch Vervoer 2.0. Het najaar is gebruikt om de opgedane kennis en ervaring te beschrijven en te komen tot een samenhangend businessplan voor Zeeland voor de periode 2015-2025. Het plan beschrijft negen concrete projecten waar de komende jaren op ingezet gaat worden. In februari 2015 is het businessplan definitief opgeleverd.

Revitalisering verblijfsrecreatie

Looptijd project:	2010 - 2015
Betrokken partijen:	Toeristische ondernemers, gemeenten Schouwen-Duiveland, Sluis, Veere, Vlissingen en Staatsbosbeheer en Provincie Zeeland
Rol Impuls:	penvoerder en procesbegeleider
Omvang:	€ 1.581.960,-
Financiering:	OP-Zuid € 616.964,-, Ministerie van Economische Zaken € 348.013,- en Provincie Zeeland € 601.004,-
Waar:	Zeeland

Duurzame kwaliteitsverbetering in de verblijfsrecreatiesector

Omvorming van het traditionele kampeersproduct naar een toekomstbestendig verblijfsproduct is een belangrijke focus van de toeristische sector. Door middel van revitalisering van de

verblijfsrecreatie vindt een duurzame kwaliteitsverbetering plaats in het Zeeuwse kustgebied. Dit wordt bereikt door een innovatieve aanpak die gericht is op gebiedsontwikkeling en het creëren van nieuwe toeristische en recreatieve mogelijkheden. Samen met ondernemers en gemeenten worden op verschillende locaties pilots uitgevoerd. Hiermee ontstaat een afname van verouderde kampeereenheden en worden op vijf locaties nieuwe recreatiemogelijkheden en/of natuur ontwikkeld.

Resultaten 2014

In 2014 is verder gewerkt aan de realisatie van de verschillende business cases. Binnen drie pilotprojecten zijn de werkzaamheden in volle gang. Bij de overige twee pilots ligt de nadruk op voorbereidende werkzaamheden. Op de deelnemende bedrijven verdwijnen verouderde kampeereenheden waarvoor nieuwe verblijfsproducten voor terugkomen zoals kampeerhuizen, hotelchalets en een kinderhotel. Ook is er een bedrijf dat een transformatie maakt van camping naar dagrecreatief bedrijf met nadruk op outdoor.

Centraal staat de samenwerking tussen overheden en ondernemers, en het gelijktijdig opstarten van de private en publieke plannen. In de directe nabijheid van de camping wordt door de gemeente en andere overheden een impuls gegeven aan de omgeving. Hierdoor versterkt de omgeving het toeristisch product. Inrichtings- en bestemmingsplannen worden gewijzigd zodat recreatieve voorzieningen als versterking van routestructuren, informatievoorzieningen en beleefpunten, maar ook natuur gerealiseerd kunnen worden.

Om de opgedane kennis uit het project te kunnen delen, wordt door NHTV Breda University of Applied Sciences een evaluatie van de business cases uitgevoerd, zodat de aanpak ook gebruikt kan worden in andere regio's in Zeeland en Nederland.

Nieuwe verdienmodellen, natuur & toerisme

Looptijd project:	2014
Betrokken partijen:	Kenniscentrum Kusttoerisme, ondernemers, Staatsbosbeheer, Provincie Zeeland en gemeente Veere
Rol Impuls:	ontwikkelaar, verbinder van partijen
Omvang:	totale kosten € 14.760,-, subsidie gemeente Veere € 11.200,-
Financiering:	gemeente Veere
Waar:	gemeente Veere, Zeeland

Een andere kijk op financiering van toeristische projecten

Nieuwe financieel-economische omstandigheden en een nadruk op duurzaamheid vragen om een andere kijk op financiering van toeristische projecten en initiatieven. Er is kennis nodig over nieuwe regionale ontwikkelingsmodellen voor de kustgebieden. Ook moeten nieuwe exploitatievormen op individueel en regionaal niveau worden onderzocht, inclusief mogelijke crossovers tussen natuur en toerisme. Parkeerplaatsen kunnen bijvoorbeeld een grotere rol spelen in het gastvrije onthaal van bezoekers in Zeeland. Deze kunnen op innovatieve wijze worden ingericht. Impuls voert hiertoe samen met Kenniscentrum Kusttoerisme een verkenning uit naar de kansen om te komen tot duurzame kwaliteitsverbetering van parkeerterreinen langs de kust.

Resultaten 2014

Er is gekeken welke financieringsconstructies bruikbaar zijn voor toeristische- en natuurprojecten. Eind 2014 is een Inspiratiefolder Natuur en Toerisme gerealiseerd met voorbeelden waarin optimale

natuurbeleving voor de gast en kwaliteitsverbetering van de natuur gecombineerd worden met een nieuw verdienmodel.

Ook is een verkenning gestart naar parkeeronthalocaties binnen de gemeente Veere. Doel is om mogelijkheden te onderzoeken naar gebruiksvriendelijke parkeerterreinen waarbij tegelijkertijd wordt gekeken naar de mogelijkheden die een parkeerterrein kan vervullen als onthaalfunctie of beleefknooppunt. Centraal staan nieuwe verdienmodellen door samenwerking tussen ondernemers en overheden. De uitkomsten van deze verkenning worden in 2015 opgeleverd.

Proximity

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	Kenniscentrum Kusttoerisme, diverse partijen uit Vlaanderen, Frankrijk en Engeland
Rol Impuls:	ontwikkelaar, verbinder van partijen en uitvoerder
Omvang:	€ 528.00,-, Impuls € 20.205,-
Financiering:	INTERREG 2 Zeeën
Waar:	Zeeland (en Noordwest Frankrijk, Zuidwest Engeland, Vlaanderen)

Onderscheidend vermogen van de regio beter benutten

Het is voor een regio belangrijk om zich te onderscheiden. In het Interreg project Proximity werken partijen uit Engeland, Frankrijk, Vlaanderen en Nederland samen om ondernemers en beleidsmakers te stimuleren het onderscheidend vermogen van hun regio beter te benutten bij de ontwikkeling van producten en diensten. Het gaat hierbij om nieuwe innovatieve en duurzame toeristische producten die ontwikkeld worden op basis van de lokale en regionale identiteit. Deze producten zijn specifiek bedoeld voor nabij gelegen toeristische markten zoals Vlaanderen, Noordwest-Frankrijk en Zuidwest-Engeland.

Resultaten 2014

300 deelnemers, waaronder 30 deelnemers uit Zeeland, bezochten in april een business conferentie in Kent (Engeland). Doel was om inspiratie te leveren aan ondernemers en beleidsmakers. Hoe kan worden ingespeeld op 'nabije' markten. In juni 2014 vond in Calais een conferentie plaats voor Greeters. Dit zijn vrijwilligers die op gastvrije wijze hun kennis over een stad of regio willen delen met toeristen en bezoekers. In verschillende omliggende landen is hier al veel ervaring mee. Tijdens de conferentie zijn contacten gelegd en ideeën opgedaan voor Zeeland, die onder meer toepassing vinden in de VVV Zeeland campagne 'Fan van Zeeland / Ontmoet een Zeeuw'. Verder is in 2014 een publicatie 'Proximity: Why travel further' gerealiseerd met gezamenlijke resultaten van de projectpartners uit de verschillende landen.

Tholen op de kaart

Looptijd project:	2013-2016
Betrokken partijen:	Stichting Recreatieve Ondernemers Tholen (SRT), Rabobank Oosterschelde en gemeente Tholen
Rol Impuls:	ontwikkelaar, verbinder en financier
Omvang:	€ 45.000,-
Financiering:	gemeente Tholen, Samenwerkende Recreatie Tholen, Rabobank Oosterschelde en Impuls
Waar:	gemeente Tholen

Tholen als gebied waar je goed kunt wonen, werken en recreëren

Tholen is een prima plaats om te werken, recreëren en wonen, alleen is dit nog niet bij iedereen bekend. Impuls stelde in 2013 op verzoek van de gemeente Tholen een plan van aanpak op om dit meer bekendheid te geven. Vanaf april 2014 is, voor een periode van twee jaar, een regiocoördinator aangetrokken die dit plan uitvoert. Doel is om de lokale economie te stimuleren binnen Thoolse schaal en identiteit. Dit door het beter profileren van Tholen als gebied waar je goed kunt wonen, werken en recreëren. Impuls maakt deel uit van de Stuurgroep Platform Vitaal Tholen en draagt bij aan de financiering van de coördinator voor Tholen gedurende een periode van twee jaar.

Resultaten 2014

Begin 2014 heeft een selectieprocedure plaatsgevonden voor het aantrekken van een regiocoördinator. Er hebben twee ondernemersbijeenkomsten plaatsgevonden. In december is het nieuwe logo en de huisstijl voor wonen, werken en recreëren voor de promotie van het eiland Tholen onthuld. Ook is er gewerkt aan een financiële structuur die in 2016 moet gaan zorgen voor de borging van het project 'Tholen Beter Bekend'. Het is de bedoeling dat ondernemers en gemeente samen gaan investeren in een 'ondernemersfonds'. Op deze wijze krijgt de continuïteit van de promotie van Eiland Tholen een vaste basis.

Ontwikkeling toeristische visie gemeente Hulst

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	gemeente Hulst, Kenniscentrum Kusttoerisme, VVV Zeeland en ondernemers gemeente Hulst
Rol Impuls:	ontwikkelaar en verbinder
Omvang:	€ 10.000,-
Financiering:	gemeente Hulst
Waar:	gemeente Hulst

Kijken naar wensen en behoeften van

De wensen en behoeften van de gast worden steeds belangrijker. De gemeente Hulst kijkt momenteel hoe ze dit in kunnen passen in hun toeristische beleid. Kenniscentrum Kusttoerisme, Impuls en VVV Zeeland (Toeristische Uitvoeringsalliantie) zijn gevraagd hiervoor de nodige bouwstenen aan te leveren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande gegevens, maar ook wordt informatie verkregen via de gasten en ondernemers.

Resultaten 2014

Eind 2014 heeft de toeristische Uitvoeringsalliantie een voorstel gemaakt voor de gemeente Hulst en de opdracht gekregen om samen met de gemeente Hulst aan de slag te gaan met een nieuwe toeristische visie. Naar verwachting worden de bouwstenen medio 2015 opgeleverd, zodat de visie in juni-juli 2015 kan worden vastgesteld door de gemeente.

Toeristische Uitvoeringsalliantie

Integrale samenwerking op projectniveau

Samen met VVV Zeeland en Kenniscentrum Kusttoerisme werkt Impuls sinds 2014 samen in de vorm van een netwerkorganisatie: de Toeristische Uitvoeringsalliantie. De organisaties werken aan een gezamenlijk uitvoeringsprogramma. De leden van de alliantie brengen hun expertise en netwerk in om een bijdrage te leveren aan gezamenlijke doelen en acties. Deze zijn gericht op de toename van

de toeristische bestedingen en overnachtingen, en op het verhogen van de toegevoegde waarde van de toeristische sector. De toeristische uitvoeringsalliantie werkt nauw samen met de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten.

Resultaten 2014

Er zijn vijf thema's gekozen die bijdragen aan de versterking van de Zeeuwse identiteit in toeristische productontwikkeling en profilering. 1) Digitale Innovaties, 2) Recreatieve Mobiliteit, 3) Vernieuwing van het kustproduct, 4) Nieuwe verdienmodellen, 5) LAND IN ZEE concepten. Impuls en haar twee alliantiepartners geven gezamenlijk invulling aan deze thema's. De genoemde thema's sluiten aan bij de wensen van de gast en worden door Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZeeland), het platform van toeristische branche- en ondernemersorganisaties, aangegeven als belangrijk aandachtspunten.

In 2014 is gezamenlijk uitvoering gegeven aan de projecten Zeelandpas, businessplan Toeristisch Vervoer, verkenning Verdienmodellen Natuur& Toerisme en Hulst toeristische ontwikkelvisie.

Overige activiteiten

Impuls participeert in diverse provinciale en regionale overlegstructuren zoals TOZeeland en Coördinatiegroep Bevelanden. Daarnaast is Impuls betrokken bij de totstandkoming van het Masterplan Renesse, en draagt ze bij aan de coördinator in Zeeuws-Vlaanderen en de ondernemersmanager in de gemeente Veere.

Ontwikkelen - Zorgeconomie

Innovatie in de zorg

De zorgsector is veruit de grootste werkgever van onze provincie. Deze sector staat echter onder druk. Niet alleen in Zeeland, maar in heel Nederland is sprake van vergrijzing. De beroepsbevolking neemt af en het aantal ouderen en chronisch zieken groeit. Hierdoor stijgen de kosten van de zorg en verzorging. Zorginstellingen ervaren dan ook een toenemende druk om op de kosten te besparen. Dat kunnen ze onder meer doen door hun processen te optimaliseren en nieuwe en slimme methodes toe te passen bij het leveren van zorg. De zorgsector krijgt hierbij hulp van Impuls. Het cluster Zorgeconomie brengt kennis en innovatiekansen nationaal en internationaal in kaart en speelt een sleutelrol bij het verbinden van partijen.

acCURAte-Business (CURA-B)

Looptijd project:	2011-2014
Betrokken partijen:	Impuls, POM West-Vlaanderen, VIVES, RESOC Midden West-Vlaanderen, RESOC Brugge, Anglia Ruskin University, West-Suffolk Hospital, Health Enterprise East, Suffolk County Council en Eurasanté.
Rol Impuls:	Impuls was verantwoordelijk voor de Zeeuwse activiteiten en voerde ook het projectmanagement van het INTERREG project
Omvang:	€ 2.700.000,-
Financiering:	€ 1.350.000,- van INTERREG IVA 2 Zeeën
Waar:	Noord-Frankrijk, West-Vlaanderen, Oost-Engeland en Zeeland

Verbinden van zorg en business

AcCURAte-Business (CURA-B) verbindt zorg en business. Er is gekeken naar de voorwaarden om op het snijvlak van de zorg en het Zeeuwse bedrijfsleven innovatieprojecten te ontwikkelen. Binnen CURA-B is het netwerk gevormd, hebben inspiratiesessies plaatsgevonden en is de basis gelegd voor een aantal concrete innovatieprojecten. Impuls heeft in dit project samengewerkt met tien organisaties in drie andere regio's: West-Vlaanderen, Noord-Frankrijk en Oost-Engeland.

Resultaten 2014

Op 13 maart 2014 is het project afgerond met een slotconferentie met de titel 'Embracing Change The Future of Health'. Vanuit een aantal inspirerende verhalen werden de ca. 100 bezoekers uitgedaagd om de mogelijkheden van nieuwe technologie in de praktijk van hun organisaties te brengen.

Er is tevens een handleiding gemaakt voor bedrijven die producten of diensten in de zorg op de markt willen brengen. Verder heeft CURA-B in Zeeland drie succesvolle projecten opgeleverd: de Zeeuwse Huiskamer, Santé Zeeland en de Memorie Signaal Test.

Memorie Signaal Test

Looptijd project:	2014-2015
Betrokken partijen:	Kerngroep: Impuls, ZorgSaam, University College Roosevelt, en ZorgSaam. Overige deelnemers: Stichting Ketenzorg Midden- en Noord-Zeeland, Zorgstroom, SVRZ, WVO Zorg, Allévo, Chronikos, De Schutse, Stichting Eilandzorg, Stichting Ouderenzorg Kapelle, SOKA, Curamus, Cleijenborch, Ter Weel, Cedrah, Curadomi, Iriz Thuiszorg en RST
Rol Impuls:	projectontwikkelaar en projectmanager
Omvang project:	circa € 450.000,-
Subsidie:	circa € 450.000,-, gefinancierd door CZ Zorgkantoren
Waar:	Zeeland

Tijdige signalering van dementie

Een nieuwe test voor tijdige signalering van dementie, die functioneel is en ook toegepast kan worden door thuiszorgorganisaties. Hiermee kunnen vermoedens van beginnende dementie in een eerder stadium worden bevestigd en verschuift diagnostiek van ziekenhuis en huisarts naar de thuissituatie.

Resultaten 2014

In 2014 is het onderzoek uitgevoerd en is bij ruim 300 personen een test afgenomen.

De Zeeuwse Huiskamer

Looptijd project:	2014 - 2015
Betrokken partijen:	SVRZ, ZorgSaam, Résidence Oud-Bommenede, Curamus, Allertzorg, Clavis, RWS partner in wonen, HZ University of Applied Sciences, Delta NV, Stichting Personen Alarmering Zeeland, Gemeente Goes en IZ-Zeeland
Rol Impuls:	projectontwikkelaar en projectleider
Omvang project:	veel van de onderdelen in de deelprojecten worden door deelnemende partijen zelf gefinancierd. Voor het projectmanagement, communicatie en opbouwen van de kennisbank was het budget in 2014 ca.100.000 euro. Onze schatting is het totale projectbudget een veelvoud daarvan is
Subsidie:	€ 75.000,- via Provincie Zeeland
Waar:	Zeeland

Uitdagingen in wonen, zorg en welzijn

Hoe kunnen mensen zo lang mogelijk thuis blijven wonen? Zorginstellingen, gemeenten, wooncorporaties, bewoners en bedrijven zijn gezamenlijk op zoek gegaan naar antwoorden op deze vraag. De uitdagingen in wonen, zorg en welzijn zijn groot. Partijen worden geconfronteerd met verschuivingen van en kortingen op de financiering. Zij vragen zich af in hoeverre technologische en andere innovaties een antwoord kunnen bieden op deze uitdagingen. De Zeeuwse Huiskamer creëert met fysieke woningen en echte bewoners een ruimte waarin partijen leren naar de wensen van bewoners te luisteren. Er wordt hierbij gekeken naar nieuwe werkwijzen en alternatieven, zo wordt samen naar oplossingen gezocht.

Resultaten 2014

In 2014 is het project gestart in drie woningen: in Goes, Terneuzen en Zonnemaire. In de loop van het jaar zijn steeds meer partijen aangehaakt en is ook een begin gemaakt met de zoektocht naar een technologie-platform om diensten rond comfort, veiligheid en communicatie in de woningen mogelijk te maken.

Santé Zeeland

Vanuit het project CURA-B was behoefte aan meer informele informatie. Hiervoor is Santé Zeeland opricht. Santé Zeeland bestaat uit een blog, www.santezeeland.nl waarop de positieve veranderingskrachten in Zeeland een stem krijgen en ondersteund worden. Daarnaast wordt er elke twee maanden een informele netwerkborrel georganiseerd. In 2014 waren er zes borrels. Bij iedere borrel wordt een spreker uitgenodigd die zowel voor bedrijven als voor zorgaanbieders en gemeenten interessant is.

Toelichting jaarrekening 2014

NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) sluit 2014 met een positief resultaat van € 72.655,-. Voor een belangrijk deel is dit bereikt doordat het Ministerie van Economische Zaken eind 2014 extra middelen heeft verstrekt. Deze middelen zijn bedoeld voor de ondersteuning van het innovatieve mkb in Zeeland, Smart Delta Resources en Biobased Economy. Daarnaast zijn de personeelskosten lager dan begroot doordat een aantal vacatures later zijn ingevuld. De sterke focus op kostensturing waarmee is begonnen in 2012, zorgde voor een verdere daling van de indirecte kosten. De uitgaven voor promotie & acquisitie en voor communicatie waren lager dan begroot.

Uit de balans valt op te maken dat het totale vermogen van Impuls in 2014 fors toenam. Dit komt doordat Impuls eind 2014 al subsidie ontving voor projecten die pas starten in 2015. Daarnaast zijn de liquide middelen toegenomen doordat voor een project een hoog subsidievoorschot ontvangen is dat nog doorgestort moet worden naar een aantal projectpartners. Dit was eind 2014 nog niet gebeurd omdat de partners nog niet hadden voldaan aan hun projectverplichtingen. De balansomvang is daarnaast toegenomen door de leningen die in 2014 verstrekt zijn voor het project InnoGo II aan innovatieve techno- en biobased starters.

In 2012 is besloten om een voorziening te treffen voor projectrisico's. Subsidies worden pas na afloop van een project gecontroleerd en vastgesteld door de subsidiegever. Omdat de uitgaven dan al gedaan zijn, bestaat het risico dat reeds gedane uitgaven niet goedgekeurd worden. In 2014 is de hoogte van deze voorziening in overeenstemming gebracht met de omvang van de projectenportefeuille en de beoordeling van de potentiële risico's.

Op financieel gebied is ervoor gezorgd dat de basis van Impuls verder verstevigd is. De komende twee jaar zal Impuls wederom extra gelden ontvangen van het Ministerie van Economische Zaken. De minister heeft in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven een positieve grondhouding te hebben over de bijdragen aan de regionale ontwikkelingsmaatschappijen na 2016.

Balans per 31 december 2014

Actief	2014	2013
Vaste activa		
Materiële vaste activa	17.933	28.959
Financiële vaste activa	<u>273.352</u>	<u>122.250</u>
Som der vaste activa	291.285	151.209
Vlottende activa		
Vorderingen:		
Handelsdebiteuren	4.025	18.912
Vorderingen op participanten	13.020	38.503
Overige vorderingen en overlopende activa	549.682	542.202
Belastingen en premies	<u>16.720</u>	<u>-</u>
	<u>583.447</u>	<u>599.617</u>
Liquide middelen	2.270.415	1.607.489
Som der vlottende activa	2.853.861	2.207.106
TOTAAL	3.145.147	2.358.315

Passief	2014	2013
Eigen vermogen		
Geplaatst kapitaal	150.000	150.000
Overige reserves	236.277	221.029
Onverdeeld resultaat	<u>72.655</u>	<u>15.248</u>
	<u>458.933</u>	<u>386.277</u>
Voorzieningen		
Overige voorzieningen	<u>204.732</u>	<u>133.991</u>
	<u>204.732</u>	<u>133.991</u>
Langlopende schulden		
Overige langlopende schulden	<u>388.311</u>	<u>388.311</u>
	<u>388.311</u>	<u>388.311</u>
Kortlopende schulden		
Crediteuren	201.301	59.889
Belastingen en premies	36.326	91.415
Overige schulden en overlopende passiva	<u>1.855.543</u>	<u>1.298.431</u>
	<u>2.093.170</u>	<u>1.449.735</u>
TOTAAL	3.145.147	2.358.315

Winst- en verliesrekening

	Realisatie 2014	Realisatie 2013
Opbrengsten		
Subsidie Provincie Zeeland	1.091.857	1.117.218
Bijdragen aandeelhouders	519.904	527.234
Opbrengsten uit projecten	1.542.611	1.332.746
	<hr/>	<hr/>
Som der bedrijfsopbrengsten	3.154.371	2.977.197
Kosten		
Projectkosten	1.598.992	1.457.976
Projectkosten	1.598.992	1.457.976
	<hr/>	<hr/>
Lonen en salarissen	1.042.706	958.508
Reiskosten	91.446	86.371
Overige personele kosten	58.412	83.125
Personeelskosten	1.192.564	1.128.004
	<hr/>	<hr/>
Overige bedrijfskosten	309.526	387.700
	<hr/>	<hr/>
Som der bedrijfskosten	3.101.082	2.973.680
Bedrijfsresultaat	53.289	3.517
Rentebaten	21.158	12.462
Rentelasten	644	731
	<hr/>	<hr/>
	20.515	11.731
	<hr/>	<hr/>
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering voor belastingen	73.803	15.248
Resultaat deelnemingen	-1.148	-
	<hr/>	<hr/>
Resultaat na belastingen	72.655	15.248

De balans per 31 december 2014 en de winst- en verliesrekening over 2014 zijn ontleend aan de jaarrekening 2014 van NV Economische Impuls Zeeland. Daarop is door Mazars Paardekoper Hoffman N.V. op 6 mei 2015 een goedkeurende controleverklaring afgegeven.

Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van:
NV Economische Impuls Zeeland
Buitenruststraat 225, 4337 ER Middelburg

www.impulszeeland.nl

Twitter: @EconomImpulsZeeland

Fotografie

Mechteld Jansen, Linda Hemmes, Anita Eijlers, Ben Seelt, Marco van Dijke, Eddy Westveer, Xander Koppelmans, Felice Buonadonna, gemeente Kapelle, Ben Bionda, Photographics, Johan Gideonse, Ineke Houmes, Jan Kooren, Mark Neelemans, Harry Horvers, Cor Oudesluijs, Willem Woznitza, Ruben Oreel, Paul van Bueren, Ingrid Borger.

Dit jaarverslag is mede mogelijk gemaakt door de Provincie Zeeland. Publicatie vindt plaats door middel van een digitaal jaarverslag. Een pdf-versie van dit verslag vindt u op www.impulszeeland.nl.